

Ağlama
duvarı-
Kudüs
(İÜ Ktp., Albüm
nr. 90775)

miştir. Başta İspanya olmak üzere çeşitli Avrupa ülkelerinden kovulan yahudilere kucak açıp onları himaye eden Osmanlı Devleti, bu duvarı birkaç defa onarmış ve tamamen yıkılmaktan kurtarmıştır. Yahudiler, Osmanlı himayesinde yüzlerce yıl bu duvar önünde, yüzleri bu duvara dönük olarak durup dua etmişler, emellerinin tahakkuku için göz yaşı dökmüşlerdir. XVI. yüzyıldan sonraki seyyahlar eserlerinde ağlama duvarından çokça bahsederler. Bu bilgilere göre, her gün ve bilhassa 9 Ab (Kudüs Mâbedi'nin yıkılış yılı dönümü), Fı-sıh (Mısır'dan çıkış bayramı) ve Yom Kipur (büyük kefaret günü) gibi dinî günlerde (bk. YAHUDİLİK), burası ibadet eden yahudilerle dolup taşmaktaydı.

Bölgede yahudi nüfusunun artmasından sonra yahudiler ağlama duvarı önüne sıralar, masalar koymak ve o bölgedeki evleri yıkmak istemişlerse de müslümanlar buna engel olmuşlardır. 1929'da ağlama duvarı sebebiyle yine müslümanlarla yahudiler arasında olaylar çıkmış, Milletler Cemiyeti tarafından kurulan bir heyet, duvarın müslümanların mülkiyetinde olduğuna, yahudilerin ise orada dua edebileceklerine karar vermiştir. 1948'de Kudüs'ün doğu kesiminin Ürdün tarafından işgal edilmesinden sonra ise yahudilerin bu duvarı ziyaret etmeleri yasaklanmıştır. Altı Gün Savaşı'nın üçüncü gününde (7 Haziran 1967), ağlama duvarının da bulunduğu Kudüs'ün doğu yakasının İsrail'in eline geçmesi üzerine, asker sivil bütün yahudiler duvarın önünde bu hadiseyi büyük bir coşku ile kutlamışlar, 2000 yıllık İsrail rüyasının gerçekleştiğini ilân etmişlerdir. Daha sonra ise duvarın bulunduğu bölgedeki mahalle yıkılarak geniş bir alan açılmıştır.

Yahudiler bu duvarı Süleyman Mâbedi'nden bir kalıntı kabul ettikleri için kutsal bir mekân sayarlar. Mâbedin yıkılış yılı dönümü başta olmak üzere çeşitli vesilelerle duvar önünde ibadet eder, Kudüs'ün ve Süleyman Mâbedi'nin yıkılışını, şehir ve mâbedden uzak kalışlarını yâdederek mâbedin Hz. Süleyman tarafından yaptırıldığı gibi yeniden inşasını arzular ve bunun için dua ederler. Yahudiliğin en büyük hedefi bu mâbedi yeniden yapmaktır. Ancak Ahd-i Atîk'te nakledilen Beit ha-Mikdaş'ın eski ölçülerine göre yeniden yapılması, bugünkü Kubbetüssahrâ'nın yıkılmasına bağlıdır (bk. KUBBETÜSSAHRÂ, MESCİD-i AKSÂ).

BİBLİYOGRAFYA :

Hikmet Tanyu, *Tarih Boyunca Yahudiler ve Türkler*, İstanbul 1979, I, 68; II, 773; Frederick C. Grant, "Wailing Wall", *EAm.*, XXVIII, 263; Z. A., "Wailing Wall", *UJE*, X, 441-442; Jacob Auerbach, "Western Wall", *EJd.*, XVI, 467-472; W. F. Stinespring, "Temple, Jerusalem", *IDB*, IV, 554-559; Zvi Ankori, "Wailing Wall", *EBr.*, XXIII, 145; "Mur Occidental dit des Lamentations", *EUn.*, XX, 1439.

HİKMET TANYU

AĞLEB el-İCLİ

(أغلب العجلي)

Ağleb b. Amr (Cüsem)
b. Ubeyde (Abide) el-İclî
(ö. 21/642)

Recez şairi tâbiî.

Câhiliye devrinde doğdu. İslâmiyet'i kabul ederek Medine'ye yerleşti. Hz. Peygamber'le görüşemediği için sahâbî olamadı. Hz. Ömer'in hilâfeti zamanında Sa'd b. Ebû Vakkas'la çıktığı gazâda Küfe'ye yerleşti ve kendisine maas bağlandı. Muammerûn'dan kabul edi-

len Ağleb, katıldığı Nihâvend Savaşı'nda doksan yaşlarında iken şehid düştü.

Ağleb'den önce recez bahrinde en fazla üç beyit söylenirken, o ilk defa kaside tarzında uzun recezler inşad ederek bu konudaki yeniliğin öncüsü oldu. Ebü'n-Necm el-İclî ile Accâc gibi şairler Ağleb'in öncülüğünü yaptığı bu akımı devam ettirmişlerdir. Şiirlerinden bazı parçalar tabakat ve antoloji kitaplarında günümüze kadar gelmiştir. Ayrıca onun bir divanından söz ediliyorsa da bu eserine henüz rastlanmamıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

Cümahî, *Tabakâtü fühûli's-su'arâ* (nşr. Mahmûd Muhammed Şâkir), Kahire 1394/1974, I, 135; II, 737; İbn Kuteybe, *eş-Şi'r ve ş-su'arâ*, Beyrut 1964, II, 511; Ebü'l-Ferec el-İsfahânî, *el-Eğânî*, XXI (nşr. Abdülkerim el-Azbâvî—Mahmûd Ganîm), Kahire, ts. (Dâru'l-Kütübî'l-Mısriyye) — Beyrut, ts. (Dâru İhyâit't-ü-râsi'l-Arabî), s. 29-35; Âmidî, *el-Mu'telif ve'l-muhtelif* (nşr. F. Krenkow), Kahire 1354 — Beyrut 1402/1982, s. 22; İbnü'l-Esir, *Üsdü'l-gâbe* (nşr. Muhammed İbrâhim el-Bennâ v.dğr.), Kahire 1390-93/1970-73, I, 126; İbn Hacer, *el-İşâbe* (nşr. Ali Muhammed el-Bicâvî), Kahire 1390-92/1970-72, I, 98; C. Zeydan, *Âdâb* (nşr. Şevki Dayf), Kahire 1957, I, 143; Brockelmann, *GAL*, I, 56; *Suppl.*, I, 90; Sezgin, *GAS*, II, 163-164; Nihad M. Çetin, *Eski Arap Şiiri*, İstanbul 1973, s. 67; Ömer Ferrüh, *Târîhu'l-edebi'l-'Arabî*, I, 274-275; Ch. Pellat, "al-Ağhlab al-'İdjlî", *Et*² (Fr.), I, 255.

HULUSI KILIÇ

AĞLEBİLER

İfrîkiyye, Cezaîr ve Sicilya'da hüküm süren bir İslâm hânedanı (800-909).

Hânedanın kurucusu olan İbrâhim, Ebû Müslim'in kumandanlarından olup Abbâsî Halifesi Mansûr tarafından İfrîkiyye'ye gönderilen Ağleb'in oğludur. Abbâsî Halifesi Hârûnürreşîd zeki ve kabiliyetli bir diplomat, iyi bir hatip, şair ve fakih olan İbrâhim'i Zap valiliğine tayin etti (795). Bu görevi sırasında ehliyet ve liyakatini ispat ederek halifenin çok güvendiği kumandanlardan Herseme b. A'yân'ın desteğini kazandı. Bu sırada Muhammed b. Mukâtil'in İfrîkiyye valiliğine tayin edilmesinden memnun olmayan halk Herseme'ye mektuplar göndererek onun yerine İbrâhim b. Ağleb'in tayin edilmesini istedi. Herseme meseleyi Hârûnürreşîd'e arzetti. O dönemde Mısır İfrîkiyye'ye her yıl 100.000 dinarlık yardım gönderiyordu. Bölgede çıkan sürekli ayaklanma-